

завідувачкою сектору інформаційно-бібліографічного відділу **С. В. Васільсвою**, репрезентують по-статі науковців-неукраїнців, професорів Празького університету, обраних дійсними членами НТШ на початку ХХ ст.

Підбиваючи підсумки секційного засідання, **В. І. Попик** подякував присутнім за плідну роботу, висловив надію щодо подальшого розвитку досліджень з актуальної біографічної тематики, а також запросив доповідачів стати дописувачами у фаховому збірнику «Українська біографістика» (<http://ub.nbuv.gov.ua/>). Нагадав, що матеріали тез уже опубліковані на сайті НБУВ: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004726>, а відеозапис виступів розміщено на ютуб-каналі Інституту біографічних досліджень <https://www.youtube.com/@biography..5055>.

Оксана Плющик,
старша наукова співробітниця Інституту біографічних досліджень
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
кандидатка філологічних наук, доцентка

Богдан Братусь,
практикант, магістр спеціальності «Філологія»
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Архіви і наука: потенціал, інновації, професійні компетенції

5 жовтня 2023 р. у рамках Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація. Актуальні питання збереження та інноваційного розвитку наукових бібліотек» відбулася секція «Архіви і наука: потенціал, інновації, професійні компетенції». Засідання проходило одночасно в офлайн та онлайн форматах.

У роботі секції взяли участь науковці, спеціалісти українських архівів, наукових інституцій, бібліотек і закладів вищої освіти – Центрального державного аудіовізуального та електронного архіву (далі ЦДАЕА), Центрального державного науково-технічного архіву України (далі ЦДНТА України), Державного архіву Кіровоградської області (далі ДА Кіровоградської області), ІА НБУВ, Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України, Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства (далі УНДІАСД), Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі КНУ імені Тараса Шевченка), Київського національного університету культури і мистецтв (далі КНУКіМ), Українського Вільного Університету (далі УВУ) в Мюнхені, Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського(далі ІА НБУВ).

У вступному слові директорка Інституту архівознавства НБУВ, кандидатка історичних наук, старша наукова співробітниця, заслужена працівниця культури України **Л. М. Яременко** приділила увагу головним напрямам роботи наукових архівів, визначеним надзвичайними умовами другого року воєнного стану, окреслила завдання архівних установ щодо забезпечення комплектування та збереженості фондів, наголосила на актуалізації ролі архівної наукової спадщини у формуванні суспільно-історичної пам'яті про українську науку, на необхідності пришвидшення оцифрування та входження архівного документного комплексу у світове інформаційне середовище.

У доповіді «Чинники і шляхи актуалізації архівів» почесний генеральний директор НБУВ, радник Президії НАН України, доктор філософських наук, професор, академік НАН України, заслужений діяч науки і техніки України **О. С. Онищенко** відзначив суттєве зростання інтересу до архівів у переломні періоди суспільних трансформацій. На переконання вченого, головними рушіями актуалізації архівів є потреби розвитку історичної, національної, соціальної й культурної пам'яті.

Завідувачка кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки історичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка, докторка історичних наук, професорка **М. Г. Палієнко** в онлайн-повіді розглянула виклики, які постали перед українськими архівами та архівною наукою в умовах збройної агресії Росії проти України. Відзначила, що архіви відіграють одну з ключових ролей у збереженні колективної пам'яті та документальних ресурсів. Доповідачка

наголосила на необхідності об'єднання зусиль науковців і архівістів-практиків щодо збереження архівних ресурсів під час війни.

Доцентка кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки історичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка, кандидатка історичних наук, доцентка **Г. І. Калінічева** присвятила свій виступ формуванню безпекових компетентностей у здобувачів вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» в умовах російської збройної агресії проти України. Доповідачка наголосила на ролі майбутніх фахівців вказаної спеціальності в опрацюванні, збереженні, аналізі різноманітних документів і джерел інформації, запропонувала внести до освітньої програми окремих навчальних дисциплін опцію формування умінь і навичок щодо протидії інформаційним загрозам.

Про основні напрями і результати діяльності Міжнародної асоціації звукових та аудіовізуальних архівів (IASA) як складової системи спеціальної професійної підготовки аудіовізуальних архівістів йшлося у виступі директорки ЦДАЕА, кандидатки історичних наук **Т. О. Смельянової**. Вона зауважила, що досвід цієї асоціації заслуговує на увагу в Україні, яка залишається країною з дуже низькою залученістю архівістів у міжнародне співробітництво та гострою потребою в професіоналізації фахівців у галузі аудіовізуального архівування.

Концептуальні підходи до визначення поняття «цифровізація» у наукових публікаціях, його зв'язок з поняттями «оцифрування» і «цифрова трансформація» проаналізувала старша наукова співробітниця відділу архівознавства і документознавства ІА НБУВ, кандидатка історичних наук, старша наукова співробітниця **Л. Ф. Приходько**, Дослідниця також розглянула питання впливу цифровізації на розвиток сучасного суспільства, її роль у сфері культури, у розбудові архівної справи.

Завідувачка відділу технологічного забезпечення архівної справи УНДІАСД, кандидатка історичних наук **Л. В. Дідух** у своєму виступі відзначила актуальність ініціативного документування резонансних подій сьогодення в країні як окремого виду діяльності архівних установ зі створення необхідних документів для забезпечення повноти комплектування архівних фондів. Доповідь Л.В.Дідух ґрунтувалася на аналізі роботи працівників державних архівних установ України з фіксації подій воєнного часу та подальшого їх опрацювання і зберігання. В обговоренні порушених питань взяли участь Л. М. Яременко, Л. Ф. Приходько, О. В. Січова. Особливо жваву дискусію викликали виокремлені дослідницею критерії та відмінності у процесах ініціативного документування, ініціативного комплектування, питання прав власності та способів використання зібраного матеріалу.

Старша наукова співробітниця відділу архівознавства і документознавства ІА НБУВ, кандидатка історичних наук, старша наукова співробітниця **О. М. Загорецька** поділилася досвідом проведення ІА НБУВ онлайн-семінару з питань упровадження Типової інструкції з діловодства в установах, організаціях та підприємствах НАН України, вказала на переваги такого заходу, як альтернативну форму роботи архіву з юридичними особами – джерелами комплектування в умовах надзвичайних ситуацій.

Аспірантка кафедри інформаційних технологій КНУКіМ **О. М. Артеменкова** обґрунтувала свою точку зору щодо впливу інформаційних технологій на українську архівну галузь. Вона, зокрема, наголосила на необхідності пришвидшення впровадження інформаційних технологій, цифровізації в архівну справу, що у перспективі значно спростить роботу як архівістам, так і користувачам.

Темі грошового оцінювання архівних документів як методу визначення їх ціннісних категорій присвятила свою доповідь заступниця директора УНДІАСД, кандидатка історичних наук **В. Ф. Бойко**. Було наголошено на необхідності визначення, крім унікальних та цінних, додаткових ціннісних категорій архівних документів, зокрема пов'язаних з планами евакуації в умовах воєнного стану. Одним з методів такого визначення, на думку доповідачки, може слугувати Методика грошової оцінки документів Національного архівного фонду.

У форматі онлайн висловила свою доповідь заступниця директора ЦДНТА України **А. О. Алексєєнко**. Вона висвітлила напрацювання ЦДНТА України щодо розкриття інформаційного потенціалу архівної науково-дослідної документації, окреслила перспективи роботи цієї державної архівної установи з урахуванням сучасних трендів удоступнення документної інформації для користувачів. Доповідачка поділилася досвідом роботи архіву з вдосконалення та підвищення інформативності описів наукових звітів.

Провідний спеціаліст відділу використання інформації документів ЦДНТА України **Т. Ю. Андрєв** також у режимі відеоконференції доповів про ініціювання, розроблення та впровадження інноваційних проєктів ЦДНТА України, зокрема, таких як «ТОПАЗ» і «Комплексна 3D-екскурсія приміщеннями ЦДНТА України», з якими можна ознайомитися на сайті архіву.

Головний архівіст ДА Кіровоградської області **Д. В. Кобзар** торкнувся теми актуальності та перспективності проведення наукових досліджень на базі архівних фондів, навів приклади таких досліджень. Зауважив, що науково-дослідна робота архівів у тісній співпраці з науковими й освітніми закладами – це перспективний напрям вивчення подій попередніх епох для підтримки національної пам'яті.

Керівник Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України, доктор історичних наук, професор **М. М. Капраль** у своїй доповіді в світлі матеріалів хроніки львівського історика Яна Томаша Юзефовича розглянув склад і функціонування архіву Львівської латинської капітули XVII ст., основу якого становили акти капітули, що не збереглися до сьогодні, і консисторські акти духовного суду Львівської латинської архидієцезії. Особливу увагу доповідач приділив одному із найцінніших документів збірки – акту Берестейської унії 1596 р.

У форматі онлайн долучився до засідання і закордонний колега – магістр мистецтв, український і німецький журналіст, архівіст УВУ (Німеччина, м. Мюнхен) **Р. Ю. Касьяненко**, який зробив змістовну відеопрезентацію та охарактеризував структуру архівних фондів УВУ. Він, зокрема, повідомив про виявлення оригінальних документів у фондах «Союзу українських журналістів» та «Об'єднання українських жінок в еміграції в Німеччині» під час реалізації проєкту «Українська еміграція в Мюнхені: 75 років потому». В обговоренні його доповіді взяли участь М. Г. Палієнко, А. І. Шаповал, присутні цікавилися можливістю доступу до документів, що зберігаються у фондах УВУ.

У спільній доповіді завідувачки відділу історії академічної науки ІА НБУВ, кандидатки історичних наук **Г. В. Індиченко** і старшої наукової співробітниці цього відділу, кандидатки філософських наук **О. І. Вербіцької** було розглянуто протоколи засідань Президії НАН України у період 1961–1965 рр. як джерело з реконструкції історії української науки і НАН України. Дослідниці з'ясували, що в означений період ухвалювалися доленосні для академічної науки рішення, спрямовані на розвиток інноваційних напрямів досліджень, перебудову структури Академії, покращення її матеріально-технічної бази, поглиблення міжнародного наукового співробітництва, удосконалення підготовки наукових кадрів.

Старша наукова співробітниця відділу археографії ІА НБУВ, кандидатка історичних наук **А. А. Майстренко** презентувала фотодокументи про педагогічну діяльність учених України, що зберігаються в фондах ІА НБУВ і дають змогу досліджувати здобутки вітчизняних науковців у цій галузі.

Низка доповідей учасників секційного засідання була присвячена питанням традицій, сучасних особливостей та перспектив комплектування, формування, оптимізації документного складу особових фондів діячів української науки і культури. Так, старша наукова співробітниця відділу археографії ІА НБУВ, кандидатка історичних наук **О. І. Ємчук** дослідила документи особового архівного фонду доктора технічних наук, професора, члена-кореспондента НАН України О. М. Боголюбова з теми «Визначення соціальних чинників, що впливають на розвиток науки в Україні та протидіють йому як загроза національній безпеці». Доповідачка відзначила високий авторитет ученого в наукових і державницьких колах країни. Наукова співробітниця відділу археографії ІА НБУВ **І. Г. Кіржаєва** своєю доповіддю органічно доповнила відеопрезентацією документів, зокрема фотодокументів, з фонду члена-кореспондента НАН України Ю. Г. Здесенка, що зберігаються в ІА НБУВ і свідчать про його співпрацю з європейськими вченими у галузі ядерної фізики.

У доповіді завідувача відділу археографії ІА НБУВ, доктора історичних наук, старшого наукового співробітника **А. І. Шаповала** було представлено документи видатного українського вченого, академіка Є.О.Патона стосовно зварювальних процесів і мостобудування, а також документи з особистого життя, виявлені в особовому архівному фонді його сина – академіка Б. Є. Патона, що нині формується в Інституті архівознавства НБУВ. У спільній доповіді наукова співробітниця відділу археографії ІА НБУВ **М. С. Коломієць** і молодша наукова співробітниця відділу історії академічної науки ІА НБУВ **К. А. Папакіна** презентували вітальну кореспонденцію академіка НАН України

Б. С. Патона з особового архівного фонду вченого в ІА НБУВ. Провідний редактор відділу археографії ІА НБУВ **І. В. Кучеренко** привернув увагу присутніх цікавими фактами з біографії та наукової діяльності біохіміка, члена-кореспондента Академії Наук УРСР Давида Фердмана, встановленими за результатами аналізу листування, що відклалося в ІА НБУВ.

Учасниками секційного засідання було окреслено та обговорено ключові зміни, яких зазнала архівна справа в результаті збройної агресії Росії проти України, передусім зміщення акцентів роботи архівів на забезпечення збереженості фондів. Наголошувалось на необхідності прискорення темпів цифровізації архівних фондів з метою створення користувачам безпечних і зручних умов доступу до документів. Вказувалось на зростання ролі архівістів у відборі, фіксації об'єктів індивідуальної та колективної пам'яті українців, українського суспільства, що мають бути збережені у складі Національного архівного фонду як свідчення російсько-української війни. Було визначено ключові напрями роботи архівної галузі з урахуванням повоєнних потреб і перспектив.

Лідія Яременко,

директорка Інституту архівознавства
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
кандидатка історичних наук, старша наукова співробітниця,
заслужена працівниця культури України

Оксана Січова,

завідувачка відділу архівознавства і документознавства
Інституту архівознавства
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
кандидатка історичних наук

Олена Загорецька,

старша наукова співробітниця відділу архівознавства і документознавства
Інституту архівознавства
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
кандидатка історичних наук, старша наукова співробітниця

Музична культура і музичні фонди бібліотек та архівів в умовах сьогодення: до 100-річчя журналу «Музика»

Засідання секції «Музична культура і музичні фонди бібліотек та архівів в умовах сьогодення: до 100-річчя журналу "Музика"» відбулося у рамках щорічної Міжнародної наукової конференції Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського «Бібліотека. Наука. Комунікація. Актуальні питання збереження та інноваційного розвитку наукових бібліотек» 4 жовтня 2023 р. у приміщенні читальної зали відділу музичних фондів Інституту книгознавства НБУВ. Формат роботи секції, відповідно до умов і обставин сьогодення, мав змішану форму – звичну, оскільки частина науковців була присутня на заході особисто, а частина – онлайн, на базі цифрової платформи Zoom.

У засіданні взяли участь фахівці у галузі бібліотекознавства, архівознавства, музикознавства, музичного джерелознавства, кіномистецтва, бібліографії, історії та культурології, музейної справи. Загалом – 41 учасник-доповідач, двадцять із них приєдналися до цифрової платформи Zoom. Слухачами і доповідачами були редакційні працівники журналу «Музика», викладачі Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського (далі НМАУ), студенти й викладачі Ніжинського педагогічного університету імені Миколи Гоголя, науковці Інституту проблем реєстрації інформації НАН України, співробітники відділу музичних фондів Інституту книгознавства НБУВ (далі ВМФ НБУВ).

На обговорення було винесено 35 доповідей, в яких порушувалися питання історії та сучасного функціонування часопису «Музика», проблеми музичної культури України та зарубіжжя, збереження музичних фондів бібліотек, їх популяризації у світі. Репрезентувалися результати досліджень джерел вітчизняного музичного мистецтва, мистецької спадщини української діаспори, атрибуції музичних пам'яток українського музичного мистецтва, зокрема тих, що за історичними обставинами